

ligt att alla versioner kan vara sanna. 5) Alla berättelser är sanna även om de strider mot kända naturlagar och även om det finns flera versioner som motsäger varandra.

Har jag tolkat Wibeck rätt intar han den tredje positionen i allmänhet och undviker att uttala sig om tillförlitligheten i teologiskt sett centrala berättelser. I sista kapitlet «Uppståndelsen: *Tro eller historia?*» säger han: «Det som inträffar efter korsfästelsen förblir ett mysterium» (s. 295). Skall vi tro Lukas version i evangeliet så uppstod Jesus på morgonen efter sabbaten och visade sig för vissa *innan han samma dag* «tog dem med sig ut ur staden bort mot Betania, och han lyfte sina händer och välsignade dem. Medan han välsignade dem lämnade han dem och fördes upp till himlen» (24: 50–51). I Apostlagärningarna har Lukas gett Jesus ytterligare 39 dagar på sig att visa sig och nu såg de närvarande «hur han lyftes upp i höjden, och ett moln tog honom ur deras åsyn» (1: 9).

Det är ju egentligen mycket märkligt att berättelserna om den uppståndne Jesus Kristus, Guds son, slutar i ett moln av mytologiska föreställningar om en färd upp till ... vad? Och med vilken slags kropp? Om den uppståndne Jesus gick omkring i fyrtio dagar, borde det ju ha varit så sensationellt att någon tagit på sig uppgiften att mera i detalj beskriva vad Jesus gjorde och sade. Varför gjorde ingen det? Eller om någon gjorde det; varför har de texterna inte bevarats?

Enligt flera ställen i NT skall Jesus återvända från Faderns högra sida till jorden i ett moln. De bokstavstroende lär få vänta, men det behöver Wibeck och andra hermeneutiskt inriktade bibelläsare inte göra: för dem blir det en tolkningsfråga att leva med.

Stefan Andersson

Trygve N. D. Mettinger: *The Eden Narrative: A Literary and Religio-historical Study of Gen 2–3. Winona Lake, Indiana, Eisenbrauns 2007.*

Trygve Mettingers nye bog beskæftiger sig med en af de bedst kendte fortællinger i Det Gamle Testamente, fortællingen om Adam og Eva i Edens Have. Men også for den, som mener at kende fortællingen ud og ind, er der nyt at hente. Mettinger indleder med at præsentere de to spørgsmål, han ønsker at besvare. Det første drejer sig om, hvad der er fortællingens tema, og for at besvare det, må han læse fortællingen som «a self-contained piece of literature». Det andet spørgsmål går på, om fortælleren udnytter foreliggende traditioner på en ny måde, der siger noget om fortællerens særlige interesse. Til at besvare dette spørgsmål inddrager Met-

tinger Ez 28 i Det Gamle Testamente samt to ikke-bibelske fortællinger, Adapamyten og Gilgamesh epet.

Mettinger vender sig derpå til det ofte diskuterede spørgsmål om, hvor mange træer der egentlig var i Edens Have, og afviser tidligere forsøg på, ad litterær-kritisk vej, at reducere fortællingen til kun at dreje sig om ét af træerne. Mettingers egne analyser, der netop fokuserer på fortællingens funktion, viser, at begge træer har deres funktion i plottet: Træet til kundskab om godt og ondt indgår i den prøve, som Gud sætter mennesket på, mens livstræet var tænkt som en mulig belønning, hvis mennesket ved at vise lydighed mod Gud bestod prøven. Netop spørgsmålet om træernes funktion giver en god indgang til forståelsen af fortællingen og dens tema, som ifølge Mettinger er menneskets ulydighed og konsekvenserne heraf.

At fortællingen formulerer temaet i form af en prøve er med til at afklare, hvornår fortællingen er blevet til, nemlig i efterreksilsk tid. Hvor tidligere forskning har betragtet fortælleren (Jahvisten) som en ældre foreksilsk kilde, ser Mettinger en tydelig forbindelse til den deuteronomistiske teologi. Hos deuteronomisterne er menneskers ulydighed mod Gud et gennemgående tema, ligesom også forestillingen om at Gud prøver mennesker indgår i deres teologi (jf. fx 5 Mos 8).

Fortælleren af Gen 2–3 tænker ligesom deuteronomisterne ud fra spørgsmålet om, hvem der er skyldig i den nuværende tingenes tilstand. Og ligesom deuteronomisterne hævder han, at det er menneskets egen skyld. Ved at understrege, at det er ulydigheden, der får negative konsekvenser (tabet af den paradisiske tilstand), kan fortælleren hævde lydighed mod Gud som en af de grundlæggende værdier i samfundet. Fortællingen bidrager på den måde til opretholdelsen af det efterreksilske samfund.

Hvor første del af bogen omhandler fortællingens plot og funktion, drejer anden del sig om, hvor fortælleren henter sit stof fra, og hvordan han skaber nyt ud af foreliggende traditioner. Der er ikke noget overraskende i, at Mettinger inddrager de to mesopotamiske kilder, Adapamyten og Gilgamesh, som begge beskæftiger sig med de to guddommelige egenskaber, visdom og udødelighed, og som er med til at danne baggrund for fortællersens syn på forholdet mellem Gud og mennesker. Af særlig interesse er dog Mettingers inddragelse af Ez 28. Tidligere forskning har allerede peget på, at der bag såvel Gen 2–3 som bag Ez 28 ligger en særlig myte om urmennesket. Men Mettinger kan på overbevisende måde sætte denne erkendelse ind i sin analyse af funktionen af Gen 2–3. I den oprindelige myte om urmennesket befandt «Adam» sig i Edens have, men p.g.a. sin synd blev han forvist fra haven. Myten indeholdt desuden motiverne visdom og udøde-

lighed. Det er dette stof, som fortælleren bag Gen 2–3 udnytter, men som noget nyt fokuserer han på det guddommelige forbud og på motivet lydighed over for ulydighed, ligesom han i god forlængelse af deuteronomistisk teologi har tilføjet forbandelserne over de ulydige. Som noget nyt indgår desuden Eva, ligesom fortællingen har fået en række ætiologiske træk. Også ad den vej kan Mettinger underbygge sin tese om afhængigheden af den deuteronomistiske teologi og dermed af prøvelsens og ulydighedstemaets funktion i fortællingen.

Ud over analyserne indeholder bogen korte og nyttige gennemgange af relevant forskning inden for emnet. Mettinger gør opmærksom på, at hans arbejde skal læses som et supplement til fx de to seneste større analyser, skrevet af nordiske forskere, Terje Stordalens disputats, *Echoes of Eden: Genesis 2–3 and Symbolism of the Eden Garden in Biblical Hebrew Literature* fra 2000, samt Hans Jørgen Lundager Jensens disputats, *Den fortærende ild. Strukturelle analyser af narrative og rituelle tekster i Det Gamle Testamente*, fra 2004. Når Mettinger vælger ikke at følge fx strukturalisterne i deres måde at analysere tekster på, men derimod narratologernes, skyldes det, at netop plottet er det afgørende i en fortælling.

Det er en spændende og læseværdig bog. Tryggve Mettinger har skrevet. Nye aspekter af en velkendt fortælling bliver fremdraget, og undervejs bliver læseren taget godt ved hånden. De mange spørgsmål, der præciserer problemstillingen og fører videre i undersøgelsen, er særdeles nyttige. Det samme gælder de omhyggelige bestemmelser af centrale litteraturvidenskabelige begreber og ikke mindst de meget overskuelige sammenfatninger, der afrunder hvert afsnit.

Tryggve Mettinger viser sig endnu engang som en fremragende pædagog, der giver læseren lyst til at læse de gamle tekster med fornyet indsigt og større metodisk bevidsthed. Bogen vil kunne læses med udbytte af såvel den, der har specialkundskaber inden for feltet, som af den, der læser af ren interesse.

Kirsten Nielsen

Cynthia Long Westfall: *A Discourse Analysis of the Letter to the Hebrews. The Relationship between Form and Meaning (Library of New Testament Studies 297 [formerly JSNTS])*. 339 sid. T&T Clark International, London och New York 2005.

Hebreerbrevet kallas ofta för den enda riktigt höglitterära skriften i Nya testamentet, men dess struktur är likväl anledning till oändlig debatt. Westfall vill med

sin avhandling en gång för alla klargöra sambandet mellan form och innebörd. Frågan är om hon lyckas?

Westfall uppger två syften. För det första vill hon beskriva och demonstrera en modell för diskursanalys samt en metod som även kan tillämpas på andra texter. För det andra vill hon påvisa en struktur för Hebr som är baserad på och «effektiv» i att bestämma diskursens budskap. Detta har naturligtvis även tidigare lingvistiska analyser försökt sig på, men hon menar ändå att det hon gör på något sätt är nytt.

I ett första kapitel redogör hon för tidigare typer av strukturanalyser genom att lyfta fram var och ens starka och svaga sidor. I kap. 2 ger hon en introduktion till «Discourse Analysis Theory» för att sedan i kap. 3–6 successivt ta sig igenom en tredelad uppbyggnad av brevet, där kap. 6 omfattar höjdpunkten, nämligen avsnittet 10:19–13:25. Redan av indelningen framgår att avslutningen av den första delen och inledningen av den andra överlappar varandra och detsamma gäller för avslutningen av den andra och inledningen av den tredje. I dessa partier, 4:11–16 och 10:19–25, ser Westfall nyckeln till Hebr:s struktur och innebörd.

I dessa överlappande avsnitt, som även har uppmärksamats före henne (om man undantar 4:11–13), finner hon det mönster som hjälper henne att lösa Hebr:s gåta, nämligen kombinationen av summerande konjunktioner och kohortativa uppmaningar i 1 resp. 2 pers. pl. och det är i första hand konjunktionen *alltså* (grek. *oûn* eller förstärkt *toigaroûn*) som är viktigast. Andra konjunktioner som blickar bakåt och framåt i kombination med uppmaningar är *därför* och *eftersom* (*hothen* resp. *dia toûto*).

De tre delarna har var sitt speciella ämne medan hon förbehåller termen tema till föreställningar som finns i *hela* Hebr. Den första delens (1:1–4:16) ämne är att betrakta Jesus som vår apostel; den andra delen (4:11–10:25) betraktar Jesus som vår överstepräst; den tredje (10:19–13:25) att vi är Jesu partner i en himmelsk kallelse. Dessa ämnen ser hon formulerade i 3:1, en vers som såväl sammanfattar de två första avsnitten som syftar framåt. Från dessa tre ämnen skiljer hon de tre övergripande teman som genomsyrar hela brevet. Hon menar att dessa finns formulerade i 4:11–16. Dessa är (1) att göra andliga framsteg; (2) att hålla fast vid bekännelsen; och (3) att närma sig Gud.

Att dessa «teman» finns ifrågasätter jag inte, men jag anser att hon förankrar dem på ett mycket kristat sätt i texter där det krävs en hel del fantasi för att skåda det hon ser. Andra textalternativ hade varit bättre. Hon tolkar t.ex. stället att «gå in i vilan» i 4:11 som en uppmaning att göra andliga framsteg, likaså 6:1, «let's press on to maturity», trots att sammanhanget i 5:11–6:3 tydligt talar om en avancerad *undervisning* som är avsedd för vuxna. Det finns flera andra märkliga inter-